

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

**1^ο Πανελλήνιο
Συνέδριο
για την
Περιβαλλοντική
Εκπαίδευση**

**Περίληψεις
Ανακοινώσεων**

8-10 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1999

ΓΛΥΦΑΔΑ – ΑΘΗΝΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

8-10 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1999

ΓΛΥΦΑΔΑ – ΑΘΗΝΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Περιλήψεις Ανακοινώσεων

Υποστηρικτές:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΥΔΑΠ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

COCO-MAT

ΕΛΛΙΣ Α.Ε.

 ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
(Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.)

Βουλιαγμένης 1, Τ.Κ.: 116.36, Αθήνα
τηλ./fax: 01 - 92.23.342

1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
Περίληψεις Ανακοινώσεων

*Δημιουργικό, Στοιχειοθεσία,
Σύνθεση Εξωφύλλου & Επιμέλεια Παραγωγής*
ΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ Ε.Π.Ε.

Επιμέλεια Έκδοσης
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΗΣ

Αντίτυπα
600

Έτος Έκδοσης
1999

Περιεχόμενα

Οργανωτική Επιτροπή	5
Επιστημονική Επιτροπή	5
Υπεύθυνοι Έκθεσης Φωτογραφίας	5
Γραμματειακή Υποστήριξη	5
Προσκεκλημένοι Ομιλητές	6
Πρόγραμμα Συνεδρίου (Παρασκευή 8 Οκτωβρίου 1999)	8
Πρόγραμμα Συνεδρίου (Σάββατο 9 Οκτωβρίου 1999)	9
Πρόγραμμα Συνεδρίου (Κυριακή 10 Οκτωβρίου 1999)	12
Χαιρετισμός του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.	13
Χαιρετισμός του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας	14
Χαιρετισμός του Προέδρου της ΟΛΜΕ	15
Χαιρετισμός του Προέδρου της Οργανωτικής Επιτροπής	16
Προφορικές Ανακοινώσεις	19
Πόστερ	111
Ευρετήριο	353

Οργανωτική Επιτροπή

Πρόεδρος
Δρ. Δημήτριος Θ. Καλαϊτζίδης

Μέλη

Γεώργιος Φαραγγιτάκης, Πρόεδρος Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Δημήτρης Τσίρος, Σύμβουλος Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.
Μιχαήλ Σκούλλος, Εκπρ. Παν/μίου Αθηνών
Νίκος Τσούλιας, Πρόεδρος ΟΛΜΕ
Δημήτρης Μπράτης, Εκπρόσωπος Δ.Ο.Ε.
Βασίλειος Ψαλλιδής, Γεν. Γραμματέας Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Ελένη Τριανταφύλλου, Μέλος Δ.Σ. Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Νανά Αντωνιάδου, Ταμίας της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Παναγιώτης Σταθόπουλος, Αντιπρόεδρος Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Πάυλος Κοσμίδης, Μέλος Δ.Σ. Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Χρήστος Σαμαντάς, Μέλος Δ.Σ. Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Θεόδωρος Ορεινός, Πρόεδρος Παρ/τος Αττικής Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Καίτη Φραγκίσκου, Πρόεδρος Παρ/τος Θεσσαλονίκης Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Στέλλα Κουτσουράκη, Πρόεδρος Παρ/τος Κρήτης Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Παναγιώτα Τσελεκτσίδου, Πρόεδρος Παρ/τος Καβάλας Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Νίκος Βουδρισλής, Πρόεδρος Παρ/τος Έβρου, Ροδόπη, Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Σταμάτης Σκαμπαρδώνης, Παρ/μα Αττικής Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Παντελής Μάναλης, Παρ/μα Αττικής Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

Επιστημονική Επιτροπή

Νίκος Μάργαρης, Καθηγητής στο Τμ. Περιβάλλοντος - Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Κωνσταντίνος Ουζούνης, Καθηγητής στο Π.Τ.Δ.Ε. - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Μυρτώ Πυροβέτση, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Βιολογικό Τμήμα - Α.Π.Θ.
Μιχαήλ Σκούλλος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Χημικό Τμήμα - Ε.Κ.Π. Αθηνών
Μαργαρίτα Αριανούτσου, Επίκουρος Καθηγήτρια Βιολογίας - Βιολογικό Τμήμα Ε.Κ.Π. Αθηνών
Αλέξανδρος Γεωργόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής στο Π.Τ. Νηπιαγωγών Α.Π.Θ.
Απόστολος Κατσίκης, Επίκουρος Καθηγητής στο Π.Τ.Δ.Ε. - Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Σπύρος Κρίβας, Επίκουρος Καθηγητής στο Π.Τ.Δ.Ε. - Πανεπιστήμιο Πατρών
Βασιλική Παπαδημητρίου, Επίκουρος Καθηγήτρια στο Π.Τ.Δ.Ε. - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ευγενία Φλογαΐτη, Επίκουρος Καθηγήτρια στο Τμ. Ε.Α.Π.Η.- Ε.Κ.Π. Αθηνών
Δρ. Ιωάννα Αλεξοπούλου, Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων
Χρήστος Σιγάλας, Σχολικός Σύμβουλος Φυσικών

Υπεύθυνοι Έκθεσης Φωτογραφίας

Πάυλος Κοσμίδης
Δημήτρης Καλαϊτζίδης

Γραμματειακή Υποστήριξη

Υπεύθυνη Γραμματείας: Μαίρη Ηλιοπούλου

Προσκεκλημένοι Ομιλητές

John Huckle

Εκπαιδευτικός στη Γεωγραφία και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Θέμα: “Είκοσι χρόνια προόδου στην κοινωνικά κριτική περιβαλλοντική εκπαίδευση”

John Ramsey

Αναπληρωτής Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Huston

Θέμα: “Χρησιμοποιώντας την έρευνα σχετικά με την περιβαλλοντικά υπεύθυνη συμπεριφορά, για τη διαμόρφωση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και διδασκαλίας”

Ευγενία Φλογαίτη

Επίκουρη Καθηγήτρια

Θέμα: “Ζητήματα αξιολόγησης στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.”

Σύντομα Βιογραφικά Στοιχεία & Περιλήψεις Ομιλιών

Ο **John Huckle** είναι εκπαιδευτικός της γεωγραφίας και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ο οποίος έχει εργαστεί για πολλά χρόνια στην ενδοϋπηρεσιακή, αλλά και στη βασική εκπαίδευση –επιμόρφωση των εκπαιδευτικών

Έχει σημαντικό συγγραφικό έργο σχετικό με την πολιτική των αναλυτικών προγραμμάτων της γεωγραφίας και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και είναι περισσότερο γνωστός ως υποστηρικτής μιας κοινωνικά κριτικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που δίνει μεγάλη βαρύτητα στην πολιτική οικολογία και στην θεωρία της κριτικής εκπαίδευσης. Διδάσκει στο South Bank University και είναι σύμβουλος των WWF-Ηνωμένου Βασιλείου και WWF-Κίνας. Μεταξύ των εκδόσεων που έχει πραγματοποιήσει περιλαμβάνονται το πρόγραμμα Π.Ε. του WWF- Ηνωμένου Βασιλείου “Τι καταναλώνουμε”, το πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών “Reach Out” και “Εκπαίδευση για την αειφορία” (εκδόθηκε με τη συνεργασία του Stephen Sterling).

Περίληψη της ομιλίας

Ο John Huckle θα κάνει μια ανασκόπηση της ανάπτυξης της κοινωνικά κριτικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο και σε άλλα μέρη του κόσμου, κατά τη διάρκεια των τελευταίων είκοσι ετών. Θα τοποθετήσει την περιβαλλοντική εκπαίδευση σε ένα οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο, θα εξετάσει τη συζήτηση που σκιαγραφεί την δημιουργία και διάδοσή της και θα δώσει τις γενικές αρχές της θεωρίας και παιδαγωγικής που μπορούν να συμβάλλουν σε ένα περισσότερο αειφόρο μέλλον.

Θα αναφερθεί στη δική του εργασία κατά τα τελευταία είκοσι χρόνια, περιλαμβάνοντας τη δημιουργία του προγράμματος Π.Ε. “Τι καταναλώνουμε” του WWF.

***

Ο **John M. Ramsey**, είναι Αναπληρωτής καθηγητής των Φυσικών Επιστημών και Διευθυντής της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, στο Τμήμα Αναλυτικών Προγραμμάτων και Διδασκαλίας, στο Κολέγιο της Εκπαίδευσης, του Πανεπιστημίου του Χιούστον.

Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές (Μάστερ και Διδακτορικό στο Πανεπιστήμιο του Δυτικού Ιλλινόις). Έχει συγγράψει και εκδώσει δέκα βιβλία σχετικά με την εκπαίδευση στις φυσικές επιστήμες και την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Έχει συνεργαστεί με κορυφαίους επιστήμονες και συγγραφείς στο πεδίο της Π.Ε. (Hungerford, Volk, κλπ). Έχει επίσης δημοσιεύσει δεκάδες άρθρα στα εγκυρότερα διεθνή περιοδικά, έλαβε μέρος σε δεκάδες συνέδρια και σεμινάρια στις ΗΠΑ και σε όλο τον κόσμο.

Έχει τιμηθεί επανειλημμένα από το Πανεπιστήμιο του Χιούστον για διακεκριμένη διδασκαλία.

Περίληψη της ομιλίας

Η ομιλία αφορά την ανασκόπηση των ορισμών της Π.Ε. από την οποία καταδεικνύεται ότι η λήψη αποφάσεων είναι ο έσχατος επιδιωκόμενος σκοπός. Η ανασκόπηση της έρευνας θα εντοπίσει τους γνωστικούς, ψυχολογικούς και κοινωνιολογικούς παράγοντες που συνδέονται με την περιβαλλοντικά υπεύθυνη λήψη αποφάσεων η οποία συνδέεται με το αίσθημα της ιδιοκτησίας και εξουσίας.

Θα περιγραφούν και θα αναλυθούν διάφορα μοντέλα τυπικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην τάξη, ένα από τα οποία σχεδιάστηκε για να ενισχύσει την ιδιοκτησία και την ενδυνάμωση.

Τελικά, θα παρουσιαστούν διάφορες έρευνες σχετικές με τα διδακτικά αποτελέσματα της Π.Ε. τα οποία δείχνουν πως η λήψη αποφάσεων περιλαμβάνεται στους πραγματοποιήσιμους στόχους της Π.Ε.

***

Η **Ευγενία Φλογαίτη** σπούδασε βιολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και πραγματοποίησε τις μεταπτυχιακές της σπουδές στην οικολογία, στην Ecole Normale Supérieure του Παρισιού.

Εργάστηκε ως ερευνήτρια στο Γεωργικό Πανεπιστήμιο Αθηνών στο Εργαστήριο Οικολογίας και Περιβάλλοντος.

Είναι Επίκουρη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών (Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία), στο αντικείμενο “Περιβαλλοντική Εκπαίδευση”.

Έχει εκδώσει βιβλία και άρθρα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, συμμετέχει σε Ευρωπαϊκά και Διεθνή προγράμματα και εκπροσωπεί την Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Περίληψη της ομιλίας

Η Ευγενία Φλογαίτη θα αναφερθεί σε ζητήματα αξιολόγησης στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Παρασκευή 8 Οκτωβρίου 1999

- 15.00 - 18.00, Προσέλευση Συνέδρων - Εγγραφές
- 18.00 - 18.15, Προσέλευση Επισήμων
- 18.15 - 19.30, **Εναρκτήρια Συνεδρία**
Προεδρείο: Δ. Καλαϊτζίδης, Δ. Τσίρος, Γ. Φαραγγιτάκης, Ν. Τσούλιας, Χ. Χρήστου, Εκπρόσωπος Υ.Π.Ε.Π.Θ., Εκπρόσωπος Επιστημονικής Επιτροπής
Ομιλία Προέδρου Οργανωτικής Επιτροπής
Ομιλίες Επισήμων - Χαιρετισμοί
Ομιλία Προέδρου Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Κήρυξη των εργασιών του συνεδρίου
- 19.30 - 20.00, **Διάλειμμα**
- 20.00 - 21.00, **1^η Συνεδρία: Ομιλίες προσκεκλημένων ομιλητών**
Προεδρείο: Μ. Πυροβέτση, Δ. Καλαϊτζίδης, Ε. Τριανταφύλλου, Π. Σταθόπουλος
Πρώτη Ομιλία: John Huckle
"Twenty years of Progress in Socially Critical Environmental Education"
- Δεύτερη Ομιλία: John Ramsey**
"Using Research About Responsible Environmental Behavior to Inform E.E. Curriculum & Instruction"
- 21.00 - 21.30, **Συζήτηση**

Σάββατο 9 Οκτωβρίου 1999

● 08.30 - 9.45, 2^η Συνεδρία: Θεωρητικές-Μεθοδολογικές- Διδακτικές Προσεγγίσεις

Προεδρείο: Μ. Σκούλλος, Ν. Αντωνιάδου, Β. Βανικιώτη, Π. Κοσμίδης
Ανταποκριτές: Κ. Ουζούνης, Β. Παπαδημητρίου

1. Μια Προσέγγιση της Αξιολόγησης στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Πλαίσιο του Ερμηνευτικού Επιστημολογικού Παραδείγματος: Αναζήτηση Θεωρητικής Βάσης και Παρουσίαση Εμπειρικής Διερεύνησης.

Δασκολιά Μ.

2. Στόχος - Εμπόδιο (Objectif - Obstacle)

Η Σημασία του στη Διδακτική - Η Τεχνική του - Μία εφαρμογή στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Αγγελίδου Ευ.

3. Ο Χάρτης Εννοιών ως Εργαλείο Αξιολόγησης στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Δρ. Βασιλοπούλου Μ.

4. Στοιχεία Μεθοδολογίας για μια Βιωματική - Ολιστική Παιδαγωγική Ερευνητική Μελέτη.

Γεωργόπουλος Αλ., Μπακιρτζής Κων.

● 9.45 - 10.15, Συζήτηση

● 10.15 - 10.45, Διάλειμμα

● 10.45 - 11.45, 3^η Συνεδρία: Θεωρητικές-Μεθοδολογικές- Διδακτικές Προσεγγίσεις

Προεδρείο: Α. Παρασκευόπουλος, Σ. Σκαμπαρδώνης, Χ. Σαμαντάς, Μ. Αριανούτσου

Ανταποκριτές: Σ. Κρίβας, Α. Γεωργόπουλος

5. Εξ Αποστάσεως Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Χατζηλεοντιάδου Σ., Μπαλαφούτας Γ.

6. Μέθοδος Storyline ή 'Ιστοριογραμμή': Μια Μεθοδολογική Πρόταση για τη Διδασκαλία Περιβαλλοντικών Θεμάτων στο Νηπιαγωγείο.

Ηλιοπούλου Ι., MPhil

7. Αξιολόγηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: η Περίπτωση των "Μουσειοσκευών" των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Χοντολίδου Ε.

8. Αλλάζοντας την Αντίληψη των Μαθητών για το Σχολείο Μέσα από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Μπαζίγου Κ.

● 11.45 - 12.00, Συζήτηση

● 12.00 - 13.00, 4^η Συνεδρία: Αξιολόγηση του θεσμού της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Σάββατο 9 Οκτωβρίου 1999 (συνέχεια)

Προεδρείο: Χ. Σιγάλας, Θ. Ορεινός, Β. Παπαδημητρίου, Σ. Πλατανισιώτη
Ανταποκριτές: Μ. Αριανούτσου, Ι. Αλεξοπούλου

9. Εφαρμογή και Αξιολόγηση Προγραμμάτων Π.Ε. στη Μέση Εκπαίδευση τις δεκαετίες '80, '90. Θεωρητική και Εμπειρική Προσέγγιση.
Χρυσοστομίδου Φιλ. Ανδρ.

10. Ποσοτικά Στοιχεία και Θεματικές Τάσεις κατά την Εφαρμογή Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Τεχνική – Επαγγελματική Εκπαίδευση.
Φουσέκη Έ., Πλατανισιώτη Σ.

11. Η Πορεία Εξάπλωσης των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1991-92 έως 1998-99.
Παπαπούλου Θ.

12. Διερεύνηση των Μεθοδολογικών Προβλημάτων που Προέκυψαν κατά την Πορεία του Θεσμού της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα.
Αθανασάκης Μ. Α.

● 13.00 - 13.30, **Συζήτηση**

● 13.30 - 14.15, **5^η Συνεδρία: Αξιολόγηση του θεσμού της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης**

Προεδρείο: Β. Ψαλλιδάς, Σ. Σπύρου, Φ. Φλέγγα, Π. Μάναλης
Ανταποκριτές: Μ. Πυροβέτση, Α. Κατσίκης

13. Η Αξιολόγηση των Προγραμμάτων του Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης και η Δικαίωση ή η Αναπροσαρμογή Στοιχείων της Στρατηγικής της Ανάπτυξής του.
Φαραγγιτάκης Γ.

14. Διεπιστημονικότητα και Πολυθεματικότητα ως Βασικές Αρχές Προσέγγισης της Π.Ε.: Το Ελληνικό Παράδειγμα.
Μάργαρης Ν.Σ., Παπαδοπούλου Ι.

15. Διαμορφωτική Αξιολόγηση ενός Περιβαλλοντικού Προγράμματος Σπουδών Επιλογής.
Νικολάου Κ.

● 14.15 - 14.45, **Συζήτηση**

● 14.45 - 16.30, **Μεσημβρινή διακοπή**

● 16.30 - 17.30, **6^η Συνεδρία: Πρώτη συνεδρία ανακοινώσεων αφίσας**

Ανταποκριτές: Σ. Στράγκα, Θ. Κεβρεκίδης

● 17.30 - 19.00, **7^η Συνεδρία: Έρευνες στην Π.Ε. - Αξιολόγηση**

Σάββατο 9 Οκτωβρίου 1999 (συνέχεια)

προγραμμάτων

Προεδρείο: Α. Γεωργόπουλος, Μ. Νικητάκη, Α. Κατσίκης, Ε. Φουσέκη
Ανταποκριτές: Ν. Μάργαρης, Μ. Σκούλλος

16. Η Επίδραση ενός Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Κατανόηση της Αειφορίας από Μαθητές Τρίτης Γυμνασίου.
Καλαϊτζίδης Δ., Ουζούνης Κ.

17. Μελέτη για Αλλαγές σε Γνώσεις και Στάσεις Μαθητών που Υλοποίησαν Πρόγραμμα Π.Ε. Η περίπτωση του 5ου Γυμνασίου Νίκαιας.
Μάναλης Π., Πλατανισιώτη Σ.

18. Ερευνητική Εργασία: Αξιολόγηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
Σακοβέλη Π., Κρίβας Σ.

19. Παράδειγμα Αξιολόγησης ενός Προγράμματος Π.Ε.
Μάναλης Π.

20. "Δασικές Πυρκαγιές - Αποκατάσταση Τοπίου"
Πώς η αξιολόγηση ενός ημερήσιου προγράμματος του Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης, ενίσχυσε την επιλογή της ανάπτυξης ενός θεματικού δικτύου.
Φαραγγιτάκης Γ., Στεφανόπουλος Ν., Βασιλοπούλου Β., Βρούτση Λ., Γιαννοπούλου Π., Δαλαμάγκα Αγ., Φλώρου Δ.

21. Καταγραφή Γνώσης και Στάσης των Μαθητών της Α΄ Λυκείου σε Θέματα Περιβάλλοντος.
Ντούβλη Π., Πυροβέτση Μ., Παρασκευόπουλος Στ.

22. Διερεύνηση των Γνώσεων, Στάσεων και Απόψεων των Καθηγητών της Μέσης Εκπαίδευσης Σχετικά με το Φυσικό Περιβάλλον.
Ρακιτζής Ιω., Πυροβέτση Μ., Δαουτόπουλος Γ.

● 19.00 - 19.30, **Συζήτηση**

● 19.30 - 20.00, **Διάλειμα**

● 20.00 - 21.00, **8^η Συνεδρία : Δεύτερη συνεδρία ανακοινώσεων αφίσας**

Ανταποκριτές: Κ. Νικολάου, Π. Σακοβέλλη

Κυριακή 10 Οκτωβρίου 1999

● 09.00 - 09.30

Προεδρείο: Ιω. Αλεξοπούλου, Κ. Φραγκίσκου, Π. Τσελεκτσίδου, Σ. Κουτσοουράκη

Τρίτη Ομιλία: Ευγενία Φλογαίτη

“Η αξιολόγηση στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση”

● 09.30 - 10.00, **Συζήτηση**

● 10.00 - 12.00, 9^η Συνεδρία: **Στρατηγική για την ανάπτυξη του θεσμού στα επόμενα χρόνια**

Προεδρείο: Κ. Ουζούνης, Σ. Κρίβας, Ν. Βουδρισλής, Θ. Παπαπαύλου
Ανταποκριτές: Χ. Σιγάλας, Α. Παρασκευόπουλος

23. Πρόταση Στρατηγικής για την Ανάπτυξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα.

Καλαϊτζίδης Δ.

24. Αξιολόγηση Προγραμμάτων Επιμόρφωσης Επιμορφωτών Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης - Συμπεράσματα.

Θεοδωρακάκης Μ., Δρ. Μάργαρης Ν., Καϊναδάς Η.

25. Η Περιβαλλοντική Αγωγή ως μοχλός Εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης: Προβληματισμοί Σχετικά με τις Δυνατότητες της Π.Α. και τις Απαιτήσεις από αυτήν.

Κρίβας Σπ.

26. Αναζητώντας την Ταυτότητα και τις Προοπτικές της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στον 2^ο Αιώνα.

Παπαδημητρίου Β.

27. Η Συμβολή της Π.Ε. στη Διαμόρφωση του Σχολείου του Μέλλοντος.

Κατσίκης Α.

28. Χάραξη Στρατηγικής για Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο.

Αϊβαζίδης Κ., Πυροβέτση Μ., Δαουτόπουλος Γ.

29. Διαπιστώσεις, Ερωτηματικά και Απόψεις για την Εξέλιξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα στην χαραυγή του 21^{ου} Αιώνα.

Σκούλλος Μ., Ψαλλιδάς Β.

● 12.00-12.30, **Συζήτηση**

● 12.30- 13.00, **Διάλειμμα**

● 13.00- 13.30, 8^η Συνεδρία: **Συμπεράσματα- Προτάσεις- Λήξη εργασιών του Συνεδρίου**

Προεδρείο: Δ. Καλαϊτζίδης - Δ. Τσίρος - Ζ. Λογοθέτης - Π. Γούσης - Γ. Φαραγγιτάκης

Πρόταση Δημιουργίας Ερευνητικού - Εκπαιδευτικού Δικτύου για την Αειφορία Λιμνοθαλασσών και Εκβολών.

Κεβρεκίδης Θ.*, Μόγιας Α., και Μπουμπουνάρη Θ.

Εργαστήριο Περιβαλλοντικής Έρευνας και Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Είναι γνωστό ότι οι εκβολικές περιοχές και οι λιμνοθάλασσες αποτελούν σημαντικά οικοσυστήματα, που χαρακτηρίζονται από φυσικές λειτουργίες από τις οποίες προκύπτουν για τον άνθρωπο πολλές αξίες. Είναι ακόμη γνωστό ότι τα οικοσυστήματα αυτά έχουν υποβαθμιστεί σε σημαντικό βαθμό από τις ανθρώπινες επεμβάσεις. Απαραίτητη προϋπόθεση για την διατήρηση των λειτουργιών και αξιών τους είναι η αντιμετώπισή τους ως σύνολο, η προστασία τους και η αειφορική τους διαχείριση. Για την υλοποίηση όμως των παραπάνω είναι απαραίτητη η εκπαίδευση των πολιτών.

Στη χώρα μας υπάρχουν πολλοί υγρότοποι, 11 από τους οποίους θεωρούνται ως σημαντικότεροι και προστατεύονται από τη σύμβαση Ramsar. Από τους 11 αυτούς υγροτόπους οι 8 (Δέλτα Έβρου, σύμπλεγμα λιμνών Μητρικού, Βιστωνίδα-Πόρτο Λάγος, Δέλτα Νέστου, Δέλτα Αξιού, Αμβρακικός κόλπος, Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου, Λιμνοθάλασσα Κοτύχι) είναι εκβολικές και λιμνοθαλάσσιες περιοχές.

Σε αρκετά από τα οικοσυστήματα αυτά έχουν μελετηθεί λιγότερο ή περισσότερο ορισμένες πλευρές τους, ενώ ακόμη στο παρελθόν έχουν γίνει μελέτες οριοθέτησης και διαχείρισής τους, που όμως προσεγγίζουν πολύ γενικά και χωρίς εξειδίκευση τα θέματα της αειφορίας των οικοσυστημάτων αυτών. Εκτιμούμε ότι παίρνοντας υπόψη τις υφιστάμενες προτάσεις και μελέτες και αξιοποιώντας την υπάρχουσα εμπειρία είναι χρήσιμο να γίνει μια σύγχρονη, ερευνητική, εξειδικευμένη προσέγγιση. Προτείνουμε τη δημιουργία μιας ερευνητικής ομάδας για κάθε μια από τις οκτώ λιμνοθαλάσσιες και εκβολικές περιοχές. Η ομάδα αυτή θα περιλαμβάνει κατάλληλους ειδικούς ερευνητές (υδροβιολόγους, ιχθυολόγους, ορνιθολόγους κ.α.) και θα μελετά σε βάθος όλες εκείνες τις πλευρές του κάθε οικοσυστήματος, που είναι απαραίτητες, έτσι ώστε να γίνουν σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία, τεκμηριωμένες και εξειδικευμένες προτάσεις για την προστασία και την αειφορική διαχείριση της κάθε περιοχής (εικ.1). Η ομάδα αυτή ακόμη θα παρακολουθεί την εξέλιξη του κάθε οικοσυστήματος.

Εκτιμούμε όμως ότι για τη εφαρμογή των προτάσεων των ερευνητικών ομάδων είναι απαραίτητη η ευαισθητοποίηση των πολιτών, που ασφαλέστερα μπορεί να προκύψει μέσα από μια καινοτόμο και ουσιαστική εκπαίδευση κατά την σχολική ηλικία.

Η κάθε ερευνητική ομάδα εμπλουτισμένη με ειδικούς στα σχετικά αντικείμενα παιδαγωγούς θα εκπαιδεύει εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που με τη σειρά τους θα εκπαιδεύουν ομάδες μαθητών. Η ομάδα αυτή των εκπαιδευτικών - μαθητών θα παρατηρεί το οικοσύστημα και θα ανταλλάσσει απόψεις με την ομάδα των ερευνητών (εικ.1).

Προτείνουμε λοιπόν τη λειτουργία Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε σχολεία των περιοχών των 8 οικοσυστημάτων, που θα έχει ως στόχο την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση μαθητών ως προς:

- τη δομή και λειτουργία του λιμνοθαλάσσιου - εκβολικού οικοσυστήματος
- τις φυσικές λειτουργίες των λιμνοθαλασσών - εκβολών και τις αξίες τους για τον άνθρωπο (βιολογική ποικιλότητα, αλιευτική παραγωγή, πολιτισμός, αναψυχή, έρευνα, εκπαίδευση)
- την προστασία λιμνοθαλάσσιου - εκβολικού οικοσυστήματος
- την αειφορική ανάπτυξη των λιμνοθαλασσών - εκβολών

Για τη υλοποίηση του προγράμματος θα χρησιμοποιηθούν κατάλληλες μέθοδοι για τους μαθητές κάθε ηλικίας. Οι εκπαιδευτικοί - μαθητές θα επισκέπτονται το οικοσύστημα, θα κάνουν παρατηρή-

σεις, μετρήσεις, δειγματοληψίες, θα φέρνουν τα δείγματα σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους, θα κάνουν εργαστηριακή επεξεργασία των δειγμάτων, θα επεξεργάζονται τα δεδομένα και θα βγάλουν συμπεράσματα για τη δομή και λειτουργία του οικοσυστήματος. Επιπλέον, ένας μαθητής που έχει βιώσει όλες τις παραπάνω διαδικασίες, ευκολότερα και εντονότερα θα ευαισθητοποιηθεί σε θέματα προστασίας του οικοσυστήματος αυτού αλλά και γενικότερα στη προστασία του περιβάλλοντος. Ακόμη, συνολικά η ομάδα των ερευνητών - εκπαιδευτικών - μαθητών θα ενημερώνει την τοπική κοινωνία και τις τοπικές αρχές για την κατάσταση του οικοσυστήματος και, όταν χρειάζεται, θα πιέζει τις τοπικές αρχές για την προστασία του (εικ. 1).

Μπορούν να λειτουργήσουν, αρχικά τουλάχιστον, 8 ομάδες ερευνητών - εκπαιδευτικών - μαθητών στις αντίστοιχες περιοχές των οικοσυστημάτων. Οι ομάδες αυτές μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους, να ανταλλάσσουν απόψεις και να συντονίζουν τη δράση τους. Ταυτόχρονα, μια συντονιστική επιτροπή μπορεί να διευκολύνει και συντονίζει τη λειτουργία του δικτύου και να ενημερώνει ή και να πιέζει κεντρικά την πολιτεία για τη αειφορία των οικοσυστημάτων αυτών (εικ.2).

Εκτιμούμε ότι είναι εφικτή η δημιουργία και λειτουργία ενός Ερευνητικού -Εκπαιδευτικού Δικτύου για την Αειφορία των Λιμνοθαλασσών - Εκβολών. Ειδικό ερευνητικό δυναμικό υπάρχει, διάθεση από τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκτιμούμε επίσης ότι υπάρχει. Απαιτούνται αρχικά η ενημέρωση των ερευνητών και των εκπαιδευτικών, και η διερεύνηση της ύπαρξης ενδιαφέροντός τους, και στη συνέχεια η οργάνωση των σχετικών ομάδων και βέβαια η υποστήριξη της πολιτείας.

Εικόνα 1. Δομή και δράσεις της ομάδας ερευνητών, εκπαιδευτικών, μαθητών.

Εικόνα 2. Δομή Εθνικού Ερευνητικού - Εκπαιδευτικού Δικτύου για την Αειφορία Λιμνοθαλασσών.

Οι εικόνες 1 & 2 δεν περιλαμβάνονται στην παρούσα περίληψη.